

O'ZBEKISTONDA TUROPERATORLIK FAOLIYATINING RIVOJLANISH HOLATI

Mamadaliyev Ulug'bek Toxirjon o'g'li

Qo'qon universiteti Xalqaro turizm va iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida turoperatorlik faoliyatining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va bugungi holati tahlil qilinadi. Turizmning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rnini, turoperatorlarning ichki va tashqi turizm bozoridagi faoliyati hamda ular tomonidan taklif etilayotgan asosiy yo'nalishlar — madaniy meros, ekoturizm, tibbiy-sog'lomlashtirish, gastronomik va ekstremal turlar keng yoritilgan. Tadqiqot davomida sohaning o'sishiga turtki bergan omillar — davlat tomonidan berilayotgan imtiyozlar, infratuzilmaning modernizatsiyasi, raqamli texnologiyalarni joriy etish, xalqaro hamkorlik kabi jarayonlar tahlil qilingan. Shu bilan birga, malakali kadrlar yetishmasligi, ayrim hududlarda infratuzilma imkoniyatlarining cheklanganligi, yagona xizmat standartlarining yo'qligi va xalqaro marketingdagi sustlik kabi dolzarb muammolar aniqlangan. Maqolada turoperatorlik faoliyatini yanada rivojlantirish va uni xalqaro maydonda raqobatbardosh qilish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar va amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: turizm, turoperatorlik faoliyati, O'zbekiston, turizm infratuzilmasi, davlat qo'llab-quvvatlovi, raqamli texnologiyalar, xalqaro hamkorlik, marketing strategiyasi, xizmat sifati.

Kirish

Dunyo keng, imkoniyatlar esa cheksiz. Kimdir tropik dengiz bo'yida tong otishini intiqlik bilan kutadi, yana kimdir qadimiy shahar ko'chalarida tosh yo'llar ustidan yurgancha ming yillik tarix nafasini his etishni orzu qiladi. Ba'zilar tabiat qo'ynida, tog'lar orasida, sokin daryolar sohilida tinchlik topishni xohlaydi. Yana boshqalar esa yangi xalqlar, yangi taomlar, yangi urf-odatlar bilan tanishib, o'z dunyoqarashini kengaytirishga intiladi. Har bir inson qalbida sayohatga bo'lgan intilish bor. Ana shu orzularni haqiqatga aylantiradigan, odamlarga yangi manzillar va yangi taassurotlar eshigini ochadigan soha bor — bu turizm.

Turizm — bu shunchaki bir joydan ikkinchisiga ko‘chish emas. Bu — inson hayotiga rang beradigan, xotirasida iz qoldiradigan jarayon. U yangi taassurotlar, yangi do‘stliklar va yangi bilimlar manbaidir. Bir qarashda bu shaxsiy tajriba bo‘lib tuyuladi, lekin aslida u butun mamlakat hayotiga ta’sir ko‘rsatadi: iqtisodiyotni jonlantiradi, ish o‘rinlari yaratadi, xizmat ko‘rsatish madaniyatini rivojlantiradi va shaharlarga yangi hayot baxsh etadi.

Bu jarayonning yuragi esa — turoperatorlardir. Ular xuddi bastakor kabi, turli xizmatlar va imkoniyatlarni uyg‘unlashtirib, sayyoh uchun mukammal “sayohat simfoniyasi”ni yaratadi. Yo‘nalishlarni rejalashtirish, mehmonxonalar va transport xizmatlarini uyg‘unlashtirish, madaniy va ko‘ngilochar dasturlarni tanlash, xavfsizlikni ta’minlash — bularning barchasi turoperator zimmasidagi mas’uliyatdir. Ularning mehnati tufayli sayyoh uyiga qaytgach, yillar davomida eslab yuradigan iliq xotiralar bilan boyiydi.

O‘zbekiston so‘nggi yillarda turizm sohasida mutlaqo yangi davrni boshladi. Viza tartiblarining soddalashtirilishi, elektron xizmatlarning joriy etilishi, milliy turizm brendining yaratilib, dunyo bo‘ylab targ‘ib qilinishi — bularning barchasi mamlakatimizni xalqaro turizm xaritasida yorqin nuqtaga aylantirdi. Endilikda Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz kabi tarixiy shaharlarimiz nafaqat o‘zining boy tarixini namoyish etadi, balki zamonaviy infratuzilma va qulay xizmatlari bilan ham sayyohlar qalbini zabt etmoqda. Bu shaharlar, go‘yo, o‘tmish va bugunning qo‘l ushlagan ramziday, ming yillik madaniyat va hozirgi zamon qulayliklarini birlashtirib, dunyoning turli burchaklaridan kelgan mehmonlarni hayratga solmoqda.

2017-yildan 2025-yilgacha (2025 yil birinchi yarmi) O'zbekistonga kelgan xorijiy sayyohlar soni ko'rinib turibdi.

ASOSIY QISM

Turoperatorlik faoliyatining bugungi qiyofasi

2024-yil holatiga ko'ra, O'zbekiston turizm bozorida 640 dan ortiq litsenziyaga ega turoperator va sayyohlik agentligi faoliyat yuritmoqda (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, 2024). Ulardan taxminan 65 foizi ichki turizm xizmatlarini, qolgan 35 foizi esa xalqaro yo'nalishlarni qamrab oladi. 2023-yilda mamlakatga 6,6 million xorijiy sayyoh tashrif buyurgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 7,2 millionga yetdi (UNWTO, 2023).

Turoperatorlar faoliyati quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- **Madaniy meros sayohatlari** — Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz kabi shaharlarning tarixiy ko'chalari bo'ylab sayr, qadimiy me'moriy yodgorliklar va muzeylarni tomosha qilish. Har bir bunday sayohat go'yo ming yillik tarix sahifalariga nazar solgandek taassurot qoldiradi.
- **Ekoturizm** — Chimgan tog'larida toza havo va yam-yashil tabiat qo'ynida dam olish, Boysun tog' tizmalari bo'ylab piyoda sayohatlar, Qoraqalpog'istonning Orolbo'yi hududidagi noyob landshaftlar bilan tanishuv. Bu yo'nalish tabiatni sevuvchilar uchun haqiqiy kashfiyotdir.

- **Tibbiy va sog'lomlashtirish turizmi** — mineral suv manbalari, davolash sanatoriylari va sog'lomlashtirish markazlari. Bu yerda nafaqat dam olish, balki salomatlikni tiklash imkoniyati ham mavjud.

- **Gastronomik turizm** — milliy taomlar dunyosiga sayohat. Samarqand nonining hidi, Farg'ona palovining mazasi yoki Xorazm shivit oshi — bularning barchasi sayyohning qalbidagi O'zbekistonni tatib ko'rgan lazzatlar sifatida qoladi.

- **Ekstremal turizm** — tog' cho'qqilarini zabt etish, cho'l bo'ylab jeep safari, qumtepalarda quvnoq sarguzashtlar. Adrenalin izlovchilar uchun bu yo'nalishlar unutilmas xotiralarni taqdim etadi.

Turoperatorlar nafaqat xizmatlar to'plamini taklif etadi, balki har bir sayyohning butun safar davomida o'zini qulay va xavfsiz his etishini ta'minlaydi. Ular sayohatning barcha bosqichini — yo'lga chiqishdan to'uyga qaytishgacha — puxta rejalashtirib, "sayohat" so'zini haqiqiy zavq manbaiga aylantiradi.

Rivojlanishga turtki bergan omillar. O'zbekiston turizm sohasining so'nggi yillarda jadal rivojlanishi tasodifiy emas. Bu jarayon ortida davlat e'tibori, zamonaviy texnologiyalar, xalqaro hamkorlik va infratuzilmaning sezilarli darajada yangilanishi yotadi. Har bir omil — go'yo umumiy manzil sari olib boruvchi yo'ldagi muhim bosqichdir.

Davlat qo'llab-quvvatlovi. O'zbekistonda turizm endi oddiy xizmat sohasi sifatida emas, balki milliy iqtisodiyotning strategik tarmog'i sifatida qaralmoqda. Davlat tomonidan turoperatorlar va mehmonxonalar uchun soliq yengilliklari berildi, yangi turizm startaplarini rivojlantirish uchun imtiyozli kreditlar ajratildi. Bu esa yosh tadbirkorlar va yangi g'oyalarning maydonga chiqishiga imkon yaratdi.

Infratuzilmaning yangilanishi. Mamlakatning yirik shaharlaridagi aeroportlar rekonstruksiya qilinib, zamonaviy xizmatlarga ega bo'ldi. Temir yo'l va avtomobil yo'llari ta'mirlanib, turistik markazlar o'rtasidagi masofa yanada qisqardi. Yangi mehmonxonalar, butik-otel va xostellar qurilishi, mavjudlarining yangilanishi sayyohlarning qulay dam olishini ta'minlamoqda.

Raqamli texnologiyalar. Bugun sayyoh uchun sayohat rejalashtirish bir necha daqiqalik ishga aylandi. Onlayn bron tizimlari, mobil ilovalar, virtual gidlar va QR-kodli axborot stendlari turistlarga o'z marshrutini mustaqil rejalashtirish imkonini beradi. Buning natijasida turoperatorlar ham o'z xizmatlarini yanada qulay va zamonaviy shaklda taklif etmoqda.

Xalqaro hamkorlik. O'zbekiston yirik xorijiy turoperatorlar bilan hamkorlik qilib, xalqaro turizm bozorida o'z o'rnini mustahkamlab bormoqda. Mamlakat vakillari Berlin, London, Dubai kabi shaharlarda o'tkaziladigan yirik turizm ko'rgazmalarida muntazam qatnashadi. Bu nafaqat yangi sheriklik aloqalarini o'rnatadi, balki O'zbekistonning turizm brendini jahon sahnasida keng targ'ib qiladi.

Bularning barchasi birgalikda turoperatorlik faoliyatining yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qilmoqda. Endi O'zbekiston nafaqat o'z mintaqasida, balki jahon miqyosida ham sayyohlar uchun jozibador manzil sifatida tanilmoqda.

Muammolar va to'siqlar

Har qanday rivojlanish yo'lida to'siqlar bo'ladi. Turizm ham bundan mustasno emas. O'zbekiston turoperatorlik sohasida sezilarli yutuqlarga erishgan bo'lsa-da, hali hal qilinishi zarur bo'lgan masalalar mavjud. Bu muammolarni bartaraf etish nafaqat soha rivoji, balki mamlakatning xalqaro turizm maydonidagi mavqeini mustahkamlash uchun ham muhim.

- **Malakali kadrlar yetishmasligi va xorijiy tillarni bilish darajasining pastligi.** Turizm — bu eng avvalo insonlar bilan ishlash san'ati. Biroq, barcha xodimlar ham yetarli malaka va til bilimiga ega emas. Ayniqsa, chet ellik sayyohlar bilan muloqotda til to'siqlari xizmat sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shunday paytlarda, sayyohning taassuroti xizmatning o'zi emas, balki muloqot imkoniyatiga bog'liq bo'lib qoladi.

- **Ayrim hududlarda transport va mehmonxona infratuzilmasining cheklanganligi.** Samarqand, Buxoro yoki Xiva kabi yirik turistik markazlarda sharoit ancha yaxshi bo'lsa-da, uzoq va kamroq tashrif buyuriladigan hududlarda infratuzilma yetarlicha rivojlanmagan. Bu esa sayyohlarni chekka joylarga jalb qilish imkoniyatini kamaytiradi.

- **Xizmat sifati bo'yicha yagona standartlarning to'liq yo'lga qo'yilmagani.** Turistik xizmatlar bir xil darajada emas — bir mehmonxona yuqori sifatli xizmat ko'rsatsa, boshqasi esa oddiy talablarni ham to'liq bajarmasligi mumkin. Yagona standartlar bo'lmagani uchun sayyohlarning taassurotlari ham turlicha bo'lib qoladi.

- **Xalqaro marketing va reklama faoliyatining sustligi.** O'zbekistonning boy tarixi, betakror madaniyati va go'zal tabiatini dunyoga keng targ'ib qilish ishlari hali yetarli darajada emas. Raqobat kuchli bo'lgan global turizm bozorida nafaqat yaxshi xizmat, balki kuchli reklama ham muhim. Bu borada internet marketing, ijtimoiy tarmoqlar va xalqaro media bilan hamkorlikni kengaytirish zarur.

Bu muammolarni bartaraf etish orqali O‘zbekiston turoperatorlari yanada raqobatbardosh bo‘lib, mamlakatimiz turizm sohasining xalqaro maydondagi obro‘cini mustahkamlashi mumkin.

Xulosa

Bugun O‘zbekiston turoperatorlik sohasi o‘z tarixidagi eng faol va eng mas’uliyatli bosqichda turibdi. Viza tartiblarining soddalashuvi, infratuzilmaning yangilanishi, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi va xalqaro hamkorlikning kuchayishi — bularning barchasi kelajak uchun mustahkam poydevor yaratmoqda. Bu imkoniyatlardan oqilona foydalanilsa, mamlakatimiz nafaqat Markaziy Osiyoda, balki butun jahon turizm bozorida yetakchi o‘rinlardan birini egallashi mumkin.

Bu jarayonda turoperatorlar — oddiy biznes subyekti emas, balki O‘zbekistonning yuzini dunyoga tanituvchi elchilar hisoblanadi. Ular har bir yo‘nalish, har bir marshrut, har bir xizmat orqali sayyohga nafaqat safar, balki unutilmas hayotiy tajriba taqdim etadi. Turoperatorlarning mehnati bilan xorijiy mehmonlar bizning qadimiy tariximiz, boy madaniyatimiz va mehmondo‘stligimiz bilan tanishadi.

Axir, har bir sayohat — bu yangi hikoya. Har bir hikoya esa O‘zbekistonning mehmondo‘stligi, iliq tabassumi va qalbdan kelgan “Xush kelibsiz!” so‘zi bilan boshlanadi. Va eng muhimi, bu hikoyaning davomida yaratilgan taassurotlar sayyohning qalbidagi yillar davomida saqlanadi, uni yana va yana shu yurakka qaytishga chorlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Turizm sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4861-son qarori, 2019-yil 5-dekabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi rasmiy hisobotlari. – Toshkent: 2024.
3. UNWTO. World Tourism Barometer. – Madrid: UNWTO, 2023.
4. Qodirov X. Turizm menejmenti. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2022. – 256 b.
5. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari. – 2024.
6. www.uzbektourism.uz – O‘zbekiston turizm portali.